

DOI: 10.31866/2616-745X.16.2025.344688
УДК 355.01(477-651.2:470-651.1):327.8

**РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА –
ЗЛАМ ЯЛТИНСЬКО-ПОТСДАМСЬКО-ГЕЛЬСИНСЬКОЇ
СИСТЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

Сінкевич Євген Григорович

*Доктор історичних наук, професор,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5729-1644>,
e-mail: e.sinkevych@gmail.com,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
проспект Тараса Шевченка, 81, Черкаси, Україна, 18031*

Для цитування:

Сінкевич, Є.Г., 2025. Російсько-українська війна – злам Ялтинсько-Потсдамсько-Гельсинської системи міжнародних відносин. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 16, с.60-72.
doi: <https://doi.org/10.31866/2616-745X.16.2025.344688>.

Наприкінці ХХ століття відбулися радикальні глобальні трансформації. Припинив існування Радянський Союз, який Рональд Рейган характеризував як імперію зла. Народи СРСР сприйняли ці переміни як шанс на власний розвиток і пошук місця своїх країн у системі міжнародних відносин, водночас російська федерація вважає ці події геополітичною катастрофою. Мета статті полягає у розкритті наслідків для міжнародної безпеки і міжнародного права анексії Автономної Республіки Крим і розв'язання російською федерацією війни проти України. На сучасному етапі розвитку українського суспільства та функціонування всього міжнародного співтовариства у ХХІ столітті в умовах російсько-української, спочатку гібридної, а тепер і повномасштабної війни актуальними постають питання зламу Ялтинсько-Потсдамсько-Гельсинської системи міжнародних відносин, що сформувалася після Другої світової війни. Осмислення історичних витоків конфлікту, його цивілізаційного, геополітичного, міжкультурного, ідеологічного спрямування спонукає

українських вчених до визначення характеру війни та її наслідків для міжнародної безпеки загалом. Війна, нав'язана агресором, виходить далеко за межі поля бою, охоплюючи економічну, політичну та інформаційну сфери. Саме тому українська академічна спільнота має виробити комплексні відповіді на ці багатогранні виклики. На міжнародній науковій конференції в Щецинському університеті у 2015 році нами було окреслено експансіоністський характер російського мілітаризму та розглянуто його гібридні прояви, провівши паралелі між подіями 1917–1921 років і 2014–2015 років. Сьогоднішнє повномасштабне вторгнення переслідує мету щонайменше демонтажу української державності та привласнення історичної спадщини Київської Русі. Керівництво держави-агресора розглядає війну також як інструмент консолідації нації та посилення власної авторитарної влади. Водночас система міжнародних відносин переживає глибинні трансформації, що проявляються у зростаючому протистоянні між державами, відданими демократичним принципам, і тими, які орієнтуються на тоталітарні моделі правління.

Ключові слова: російсько-українська війна; екзистенційна війна; міжнародна безпека; Україна.

Вступ

Для історика-міжнародника цілком логічним є характеризувати історичні факти, процеси, події і явища як ключові положення історичних досліджень, що виступають одним зі складників теоретичного осмислення минувшини. Тому фахівці зазвичай сягають глибинних підвалин сучасних явищ та подій. Нам видається, що підвалини нинішнього зламу системи міжнародних відносин і сучасної російсько-української війни сягають ще часів російського імперіалізму династії Романових. Колонізуючи і поневолюючи сусідні терени і народи, Московія не рахувалася з їх культурним, мовним і релігійним різноманіттям – на перший план ставилися імперські цілі. Наслідком Першої світової війни стало звільнення (ненадовго) з-під російського поневолення поляків, фінів, естонців, латишів і литовців. У ході Другої світової війни, одним із винуватців якої стало керівництво СРСР, в Ялті та Потсдамі було загалом узгоджено повоєнні кордони в Європі. Ключовим актом визнання європейських кордонів стало підписання у 1975 р. всіма країнами Європи, а також США і Канадою відповідного документа. Здавалося, всі ці події мали принести на Європейський континент мир та злагоду навіки. Розвали СРСР і СФРЮ породили численні гарячі та тліючі конфлікти у Європі. Не здобувши повного контролю через так звану політику «м'якої сили» та підкуп частини керівного прошарку в Україні, у 2014 р. російська федерація

здійснила анексію українського Криму і розпочала гібридну війну в українському Донбасі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Російсько-українська війна триває із 2014 року. Тому вона не могла не привернути увагу науковців. Перші аналітичні студії російсько-української війни почали з'являтися ще з моменту анексії Криму та антитерористичної операції на Донбасі. За минулі понад десять років побачили світ сотні історичних (військово-історичних, історико-політологічних) праць, у яких авторами робилися спроби охарактеризувати війну росії проти України крізь призму воєнно-стратегічних, цивілізаційних, національно-екзистенційних підходів та постколоніальних студій.

«Характеристика історичних фактів, процесів, подій і явищ є одним із ключових завдань історичних досліджень, невід'ємним складником теоретичного осмислення минувшини. Не є винятком і такий складний, багатоаспектний історичний феном, як сучасна російсько-українська війна, яка ... привертає увагу дослідників (істориків, соціологів, політологів, філософів, економістів, психологів, педагогів, фахівців з національної безпеки, державного управління тощо) з огляду на надважливе значення для становлення новітньої геополітичної моделі Європи та усього світу». (Галів та Ільницький, 2023, с.51)

Передумови російсько-української війни в культурно-історичній ретроспективі розглянув Д. Бурянов (2022, с.13) та зазначив: «На сучасному етапі розвитку українського суспільства, у XXI столітті, в умовах російсько-української, спочатку гібридної, а тепер і повномасштабної війни актуальними постають питання ідентичності цих народів, їх взаємні претензії один до одного та остаточне розмежування, верифікація потреб українців до самостійності та окремості, своєї незалежності тощо». М. Затоковенко та М. Прихненко (2023) зосередилися на причинах та впливі російсько-української війни на трансформацію міжнародної безпеки. Більш загальний підхід спостерігаємо у доробку В. Грицюк та О. Лисенко (2023). Вони розглянули війну російської федерації проти України у воєнному, міжнародно-правовому, геополітичному та економічному вимірах. Достатньо вичерпну характеристику війни дав у своїй закордонній публікації П. Гай-Нижник (2022). Поділяємо підходи Л. Залізняка (2016) стосовно російсько-української війни як цивілі-

заційного конфлікту. А. Киридон і С. Троян (2022b) задалися питанням, чи маємо підстави вважати російсько-українську війну екзистенційною. Зрештою вони її оцінюють як національно-визвольну війну українського народу у ХХІ столітті (Киридон та Троян, 2022a). Безпосередній учасник бойових дій науковець М. Лазарович (2017) висвітлив власне бачення цієї війни. У монографії Є. Магди (2015) здійснено аналіз початкового етапу російсько-української війни, коли вона мала гібридний характер. Якщо спочатку І. Рущенко (2015) також зосереджувався на гібридній складовій війни, то в наступних дослідженнях він вже веде мову про міжцивілізаційну її складову (Рущенко, 2018). Важливий внесок у розуміння підвалин російсько-української війни зробили представники академічної української історичної науки В. Смолій та О. Ясь (2022).

«Практично кожна подія цієї війни знаходить відображення у ЗМІ, наукових текстах і дискусіях, виставково-музейних проєктах. Формується історіографічний сегмент, в якому не тільки фіксуються події та процеси, а й здійснюються протяжні реконструкції українсько-російських відносин, версії ідеологічних, економічних, політичних причин і передумов нинішнього воєнного протистояння» (Грицюк та Лисенко, 2023). Запропонований нами далеко не повний перелік публікацій, у яких автори аналізують підвалини, хід і міжнародний контекст російсько-української війни, показує, що українські науковці достатньо щільно опрацьовують цю проблематику, яка має надважливе значення для долі українського народу і його державності.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає у розкритті наслідків для міжнародної безпеки і міжнародного права анексії Автономної Республіки Крим і розв'язання російською федерацією війни проти України.

Виклад основного матеріалу дослідження

Наприкінці ХХ століття відбувся новий раунд радикальних глобальних трансформацій на Європейському континенті: возз'єдналися у єдину державу ФРН і НДР, розвалився Варшавський блок і РЕВ, зрештою у 1991 р. припинив існування Радянський Союз. Ще до розвалу Кремль активно розпалював конфлікти у національних республіках (проблема турків-месхетинців, перешкоджання кримським татарам у поверненні на історичну батьківщину та ін.). Закладалися підвалини нестабільності в Україні – 12 лютого 1991 р. замість Кримської автономної області було створено Кримську Автономну Радянську Соціалістичну Республіку. Події 1980–1990-х рр. дали шанс колишнім країнам-сателітам СРСР, а також республікам, що входили до його складу, торувати власний шлях до свободи та демократії. По-іншому оцінювали ці події керівництво і населення російської федерації. У внутріш-

нюполітичному житті незалежної України сусідня держава активно розігравала кримську карту (заяви Ю. Лужкова). Зрештою, мало відомо, але не без сприяння Кремля у 1994–1995 рр. з'явився президент Республіки Крим Ю. Мешков. Автор, цієї статті, на той час завідувач кафедри історії України, отримав від державної адміністрації Херсонської області ксерокопію договору, в якому «президент» Ю. Мешков запропонував створити із Причорноморських і Приазовських областей Новоросію. Мені було доручено терміново подати історичну, етнокультурну довідку стосовно цієї пропозиції. Звісно, я дав обґрунтування щодо її безперспективності та антидержавної позиції. Незабаром співробітники СБУ відправили Ю. Мешкова у Москву, чим сильно розсердили Б. Єльцина...

Із 2000 р. пост президента російської федерації успадкував В. Путін. З його приходом до влади розпочалася всеохоплююча робота по утриманню України у сфері інтересів російської федерації: політика «м'якої сили» (телебачення, газети, «культурні десанти» з Росії, дешеві і якісні книги, телевізійні серіали (мильні опери) тощо), газові війни (звинувачення України у крадіжці газу, підвищення тарифів), необґрунтовані зупинки українського експорту до Росії. В. Путін заявив, що розвал СРСР став найбільшою геополітичною катастрофою кінця ХХ століття (Розпад СРСР Путін назвав найбільшою геополітичною катастрофою, 2005). В Україні стали нав'язувати ідеологію «безсмертних полків» (марші ветеранів і псевдоветеранів), 9 травня, особливо у так званих російськомовних регіонах, таксисти пов'язували на автомобілі георгіївські («колорадські») стрічки. Новий власник футбольного клубу «Шахтар» провів ребрендинг форми команди, змінивши колір із чорно-білого на чорно-помаранчевий («колорадський»). Зрештою, із другої спроби внутрішнім деструктивним силам завдяки більш продумано проведений виборчій компанії (в різний спосіб обнуляли найбільш популярних українських політиків) вдалося завести на посаду Президента України злодія-рецидивіста «професора» В. Януковича (Сінкевич, 2016а). Ця обставина дозволила взяти під контроль Кремля весь державний апарат України. Розв'язали руки росіянам підписані В. Януковичем і проведені через Верховну Раду любителем нейтрального статусу України В. Литвином «харківські угоди». Адже відповідно до них було подовжено термін оренди бухт Севастополя для Чорноморського флоту Росії, надано дозвіл на збільшення чисельності сухопутного угруповання і вільну діяльність у Криму ФСБ (Гаврилюк, 2023).

Внаслідок відмови В. Януковича під тиском росії підписувати у Вільнюсі угоду про асоціацію з Європейським Союзом в Україні виникли протести, що

переросли у революційні події кінця 2013 – початку 2014 р. Вже на початку січня 2014 р. ми мали інформацію про нелегальне перебування (принаймні) у містах південно-східної України озброєних агентів Кремля. В умовах контролю ворогом всієї силової вертикалі держави це несло неабияку загрозу, яка зрештою й вилилася у розстріл Майдану і початок анексії «зеленими чоловічками» Криму (В. Путін заздалегідь наказав викарбувати 20.02.2014 р. медаль «За освобождение Крыма»). Спроби російських спеців і сплячих «консерв» розхитати ситуацію у містах так званої Новоросії (В. Путін чомусь відносить до неї й історичний центр Слобідської України Харків), що тривали з кінця лютого до травня 2014 р. включно, не увінчалися успіхом, за винятком теренів Донбасу (Сінкевич, 2016b).

Всі ці дії означали не тільки втягування російською федерацією України у гібридну війну: росіяни спочатку не визнавали, що «зелені чоловічки» без розпізнавальних знаків – це їх регулярне військо (Sinkevič, 2018). Так само, коли після втечі з України В. Януковича новообраний Президент П. Порошенко оголосив початок контртерористичної операції, російські військові при затриманні дотримувалися легенди, що вони «заблукали на навчаннях». Зрештою, росіяни на Донбасі вдалися до давно відпрацьованої схеми – визнання на підконтрольних теренах самопроголошених Донецької і Луганської народних республік (у часи громадянської війни так само більшовиками були створені Донецько-Криворізька радянська республіка, а після виведення у 1946 р. окупаційних підрозділів червоної армії з території Ірану – самопроголошені Азербайджанська і Курдська народні республіки).

Анексія Криму і створення росіянами квазі-республік фактично нівелювали міжнародний порядок, закріплений після Другої світової війни. Росія, постійний член Генеральної асамблеї ООН, країна ядерного клубу, гарант територіальної цілісності України, яка відмовилася від ядерної зброї за Будапештськими домовленостями, фактично торпедувала все міжнародне право.

«Швидкість і глибина змін, які спостерігаються, мають, як мінімум, чотири головні наслідки. По-перше, стрімкого поширення набуває глобалізація, яка розглядалася як провідний тренд сучасних міжнародних відносин. По-друге, відбувся перехід від біполярного світу до комплексного, багатопольярного. По-третє, цей перехідний світ став непередбачуваним, і в ньому вже неможливе вирішення питань міжнародної безпеки старими військово-силовими методами. По-четверте, надзвичайно важливого значення в сучасному світі, зокрема і у сфері світової політики, відіграють

інформаційні технології, що дало змогу охарактеризувати сучасне суспільство як інформаційне. Ці наслідки можна звести до одного висновку: відбувається переструктурування всього світового політичного простору». (Затоковенко та Прихненко, 2023, с.20)

Україна зіткнулася із великою стурбованістю партнерів у ЄС, а також підписантів гарантів територіальної цілісності у 1994 р. Ці події стали першим кроком у напрямку переходу від гібридної до широкомасштабної війни, до Третьої світової, коли в різний спосіб у війну втягнуті країни ядерного клубу, коли росія розіграє власну геополітичну карту не тільки на українських теренах.

Висновки

На жаль, позбутися колоніальної залежності одномоментно ще не вдавалося жодному народу. Потрібні час, зусилля не одного покоління і прагнення до свободи та вміння боротися за власну свободу. Конфлікт між росіянами і українцями інституційний. Ще з імперських часів, знищуючи заборонами українську мову та культуру (Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ 1876 р. та ін.), росіяни були провідниками шовіністичної політики. По суті нічого не змінилося і за часів СРСР – голодомори, ГУЛАГ, русифікація тощо. Зрештою, проголошення 24 серпня 1991 р. незалежності України, вибори Президента і референдум, на якому понад 90 відсотків підтримали це рішення українського парламенту, запустили процес остаточного розвалу Радянського Союзу. Закликаючи у жовтні 2021 р. у своєму відеосюжеті з полігону Чабанка, розміщеного у Фейсбуці, готуватися до широкомасштабної війни, яка, на нашу думку, мала розпочатися 22.02.2022 р., ми усвідомлювали, чому ця війна невідворотна. Допоки існує незалежна Україна, допоки на цих Богом даних теренах мешкає наш народ, допоки спадщина Руси є нашою, а не цієї орди. У цій війні вони вбивають всіх, хто не кориться, їх не цікавлять міста і села – вони їх нищать. Їх цікавить, щоб українців на цій землі не було. Тоді історична спадщина

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бурянов, Д.М., 2022. Передумови російсько-української війни в культурно-історичній ретроспективі. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*, [e-journal] 33 (72)4)), с.13-17. <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2022/4.3>
- Гаврилюк, Б., 2023. Політичне значення Харківських угод 2010 року для України. В: *Матеріали LII науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ-2023)*, Вінниця, Україна,

- 21-23 червня, 2023 р. [online] Вінниця: Вінницький національний технічний університет, с.1-2. Доступно: <<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-firtzp/all-firtzp-2023/paper/view/18096/14965>> [Дата звернення 14 вересня 2025].
- Гай-Нижник, П., 2022. Російсько-українська війна – війна за життя (2014–2022 рр.): періодизація. *Українознавство*, [e-journal] 1 (82), с.51-76. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(82\).2022.255750](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(82).2022.255750)
- Галів, М. та Ільницький, В., 2023. Характер сучасної російсько-української війни (2014–2023): вітчизняний історіографічний дискурс. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Історія»*, [e-journal] 13/55, с.47-73. <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283164>
- Грицюк, В. та Лисенко, О., 2023. Війна Російської Федерації проти України: воєнний, міжнародно-правовий, геополітичний та економічний виміри. *Український історичний журнал*, [e-journal] 2, с.5-33. <https://doi.org/10.15407/uhj2023.02.005>
- Залізняк, Л.Л., 2016. Історичні витоки та цивілізаційні передумови російсько-української війни 2014-2016 рр. *Українознавство*, [online] 3 (60), с.26-39. Доступно: <<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f30908e0-b14a-46c5-9d7d-61450712f653/content>> [Дата звернення 14 вересня 2025].
- Затоковенко, М.В. та Прихненко, М.І., 2023. Російсько-українська війна: причини та вплив на трансформацію міжнародної безпеки. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*, [online] 15 (2), с.35-39. Доступно: <<https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/14674>> [Дата звернення 14 вересня 2025].
- Киридон, А. та Троян, С., 2022а. Цивілізаційна війна 2014–2022 рр.: національно-визвольна війна України ХХІ століття (теоретичний дискурс). In: *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*. [e-book] Riga: Baltija Publishing, pp.523-534. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-63>
- Киридон, А. та Троян, С., 2022b. Чи можна Російсько-українську війну 2014–2022 рр. вважати екзистенційною війною? В: В. Смолій, ред. *Перелом: війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками*. Київ: Інститут історії України Національної академії наук України, Кн. 1, с.182-183.
- Лазарович, М.В. 2017. Російсько-українська війна (2014-2017 роки): короткий нарис. Івано-Франківськ: Лілея-НВ.
- Магда, Є.В., 2015. *Гібридна війна: вижити і перемогти*. Харків: Віват.
- Розпад СРСР Путін назвав найбільшою геополітичною катастрофою, 2005. *Українська правда*, [online] 25 квітня. Доступно: <<https://www.pravda.com.ua/rus/news/2005/04/25/4387750/>> [Дата звернення 14 вересня 2025].

Рущенко, І.П., 2015. *Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога*. Харків: Павленко О. Г.

Рущенко, І.П., 2018. Російсько-українська війна: міжцивілізаційна складова конфлікту. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*, [e-journal] 12, с.42-52. <http://dx.doi.org/10.30970/vso.2018.12.04>

Сінкевич, Є.Г., 2016а. Чи є у незалежності початок і чи є у незалежності кінець? Замість післямови. *Чорноморський літопис*, 11, с.168.

Сінкевич, Є.Г., 2016b. Що там за горизонтом? *Історичний архів. Наукові студії*, 16, с.225-227.

Смолій, В.А. та Ясь, О.В., 2022. Сучасна російсько-українська війна у світлі постколоніалізму. *Вісник Національної академії наук України*, [e-journal] 6, с.3-16. <https://doi.org/10.15407/visn2022.06.003>

Sinkevič, E., 2018. Gibridnye vojny Rossii protiv Ukrainy (1917-1921; 2013-2017). In: A. Aksamitowski, R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, eds. *Wojna, wojsko, bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki: studia i materiały*. Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski, Vol. 3, pp.35-43.

REFERENCES

Burianov, D.M., 2022. Peredumovy rosiisko-ukrainskoi viiny v kulturno-istorychnii retrospektyvi [Background of the russian-ukrainian war in a cultural and historical retrospective]. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University series "Historical Sciences"*, [e-journal] 33 (72/4)), pp.13-17. <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2022/4.3>

Hai-Nyzhnyk, P., 2022. Rosiisko-ukrainska viina – viina za zhyttia (2014–2022 rr.): periodyzatsiia [Russian-ukrainian war – war for life (2014–2022): Periodization]. *Ukrainian Studies*, [e-journal] 1 (82), pp.51-76. [https://doi.org/10.30840/2413-7065.1\(82\).2022.255750](https://doi.org/10.30840/2413-7065.1(82).2022.255750)

Haliv, M. and Ilnytskyi, V., 2023. Kharakter suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny (2014–2023): vitchyzniani istoriohrafichnyi diskurs [The nature of the modern russian-ukrainian war (2014 – 2023): The ukrainian historiographical discourse]. *Problems of the humanities: a collection of scientific works of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University. History Series*, [e-journal] 13/55, pp.47-73. <https://doi.org/10.24919/2312-2595.13/55.283164>

Havryliuk, B., 2023. Politychne znachennia Kharkivskykh uhod 2010 roku dlia Ukrainy [The Political Significance of the Kharkiv Agreements of 2010 for Ukraine]. In: *Materialy LII naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv Vinnytskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu (NTKP VNTU–2023)* [Proceedings of

the LII Scientific and Technical Conference of the Divisions of Vinnytsia National Technical University (NTKP VNTU–2023)], Vinnytsia, Ukraine, June 21–23, 2023. [online] Vinnytsia: Vinnytsia National Technical University, pp.1–2. Available at: <<https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-frtzip/all-frtzip-2023/paper/view/18096/14965>> [Accessed 14 September 2025].

Hrytsiuk, V. and Lysenko, O., 2023. Viina Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy: voiennyi, mizhnarodno-pravovyi, heopolitychnyi ta ekonomichni vymiry [Russia's war against Ukraine: Military, international legal, geopolitical and economic dimensions]. *Ukrainian Historical Journal*, [e-journal] 2, pp.5–33. <https://doi.org/10.15407/uhj2023.02.005>

Kyrydon, A. and Troian, S., 2022a. Tsyvilizatsiina viina 2014–2022 rr.: natsionalno-vyzvolna viina Ukrainy XXI stolittia (teoretychnyi dyskurs) [Civilizational War 2014–2022: National Liberation War of Ukraine in the 21st Century (Theoretical Discourse)]. In: *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects*. [e-book] Riga: Baltija Publishing, pp.523–534. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-63>

Kyrydon, A. and Troian, S., 2022b. Chy mozhna Rosiisko-ukrainsku viinu 2014–2022 rr. vvazhaty ekzystentsiinoiu viinoiu? [Can the Russian-Ukrainian War of 2014–2022 be considered an existential war?]. In: V. Smolii, ed. *Perelom: viina Rosii proty Ukrainy u chasovykh plastakh i prostorakh mynuvshyny. Dialohy z istorykamy* [The turning point: Russia's war against Ukraine in the temporal layers and spaces of the past. Dialogues with historians]. Kyiv: Institute of History of Ukraine of the National Academy of Sciences of Ukraine, Vol. 1, pp.182–183.

Lazarovych, M.V., 2017. *Rosiisko-ukrainska viina (2014-2017 roky): korotkyi narys* [The Russian-Ukrainian War (2014–2017): A short essay]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV.

Mahda, Ye.V., 2015. *Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty* [Hybrid war: survive and win]. Kharkiv: Vivat.

Rozpad SRSR Putin nazvav naibilshoiu heopolitychnoiu katastrofoiu [Putin called the collapse of the USSR the greatest geopolitical catastrophe], 2005. *Ukrainska pravda*, [online] 25 April. Available at: <<https://www.pravda.com.ua/rus/news/2005/04/25/4387750/>> [Accessed 14 September 2025].

Rushchenko, I.P., 2015. *Rosiisko-ukrainska hibrydna viina: pohliad sotsioloha* [Russia-ukraine. Hybrid war: Sociological perspective]. Kharkiv: Pavlenko O. H.

Rushchenko, I.P., 2018. Rosiisko-ukrainska viina: mizhtsyvilizatsiina skladova konfliktu [Russia-ukraine war: Intercivilizational aspect of the conflict]. *Visnyk of the Lviv University. Series Sociology*, [e-journal] 12, pp.42–52. <http://dx.doi.org/10.30970/vso.2018.12.04>

Sinkevič, E., 2018. Gibridnye vojny Rossii protiv Ukrainy (1917–1921; 2013–2017) [Russia's hybrid wars against Ukraine (1917–1921; 2013–2017)].

In: A. Aksamitowski, R. Gałaj-Dempniak, D. Okoń, A. Smoliński, H. Walczak, A. Wojtaszak, eds. *Wojna, wojsko, bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki: studia i materiały* [War, the military, security through the centuries and eras: study and materials]. Szczecin: Volumina.pl Daniel Krzanowski, Vol. 3, pp.35-43.

Sinkevych, Ye.H., 2016a. Chy ye u nezalezhnosti pochatok i chy ye u nezalezhnosti kinets? Zamist pisliamovy [Does independence have a beginning and does independence have an end? Instead of an afterword]. *Chornomorskyi litopys*, 11, p.168.

Sinkevych, Ye.H., 2016b. Shcho tam za horyzontom? [What is beyond the horizon? Historical archive]. *Istorychnyi arkhiv. Naukovi studii*, 16, pp.225-227.

Smolii, V.A. and Yas, O.V., 2022. Suchasna rosiisko-ukrainska viina u svitli postkolonializmu [The contemporary Russian-Ukrainian war in the light of postcolonialism]. *Visnyk of the National Academy of Sciences of Ukraine*, [e-journal] 6, pp.3-16. <https://doi.org/10.15407/visn2022.06.003>

Zalizniak, L.L., 2016. Istorychni vytoky ta tsyvilizatsiini peredumovy rosiisko-ukrainskoi viiny 2014-2016 rr. [Historical origins and civilizational preconditions of russian-ukrainian war 2014-2016]. *Ukrainian Studies*, [online] 3 (60), pp.26-39. Available at: <<https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f30908e0-b14a-46c5-9d7d-61450712f653/content>> [Accessed 14 September 2025].

Zatokovenko, M.V. and Prykhnenko, M.I., 2023. Rosiisko-ukrainska viina: prychyny ta vplyv na transformatsiiu mizhnarodnoi bezpeky [Russian-ukrainian war: reasons and impact on the transformation of international security]. *Bulletin of Student Scientific Society*, [online] 15 (2), pp.35-39. Available at: <<https://jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/view/14674>> [Accessed 14 September 2025].

Надійшла: 15.09.2025; Прийнята: 22.10.2025;

Стаття була вперше опублікована онлайн: 28.11.2025

RUSSIAN-UKRAINIAN WAR – BREAKDOWN OF YALTA-POTSDAM-HELSINKI SYSTEM OF INTERNATIONAL RELATIONS

Yevhen Sinkevych

*Doctor of Historical Sciences, Professor,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5729-1644>,
e-mail: e.sinkevych@gmail.com,
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy,
Cherkasy, Ukraine, 18031*

At the end of the 20th century, radical global transformations took place. The Soviet Union, described as an “evil empire” by Ronald Reagan, ceased to exist. The peoples of the former USSR viewed these changes as an opportunity for independent development and search for their place in the international relations order. At the same time, the Russian Federation regarded them as a geopolitical catastrophe. The main objective of this article is to study consequences for international security and international law following the annexation of the Autonomous Republic of Crimea and the initiation of war against Ukraine by the Russian Federation. At the current stage of the Ukrainian society’s development and within the broader context of the international community in the 21st century, under conditions of the Russian-Ukrainian war (initially hybrid and now full-scale), the issues of the breakdown of Yalta-Potsdam-Helsinki system of international relations (which was formed after World War II) are becoming relevant. Understanding the historical roots of the conflict, as well as its civilisational, geopolitical, intercultural and ideological dimensions, prompts Ukrainian scientists to define the nature of the war and its consequences for the global security system. Imposed by the aggressor, this war extends far beyond the battlefield, encompassing economic, political and informational spheres. For this reason, it is essential that the Ukrainian academic community has to formulate comprehensive responses to these multifaceted challenges. In 2015, at the international scientific conference at the University of Szczecin, the expansionist nature of the Russian militarism was outlined, as well as its hybrid manifestations were viewed with drawing parallels between the events of 1917–1921 and 2014–2015. Today’s full-scale invasion seeks nothing less than the dismantling of Ukraine’s statehood and the appropriation of the historical legacy of Kyiv Rus. The state aggressor’s leadership also regards this war as an instrument for consolidating the nation and reinforcing its authoritarian

power. At the same time, the system of international relations is now undergoing profound transformations, marked by an intensifying confrontation between states which are committed to democratic principles and oriented toward totalitarian models of governance.

Key words: Russian-Ukrainian war; existential war; international security; Ukraine.